

BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ CỦA LỄ HỘI ĐỀN DÊ ĐOÓNG, TỈNH CAO BẰNG TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

Nguyễn Đức Hoàng
Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương
Email: hoangdhsnttw@gmail.com

/Ngày nhận bài: 05/04/2025

/Ngày nhận bài sửa sau phản biện: 05/04/2025

/Ngày chấp nhận đăng: 20/04/2025

TÓM TẮT

Lễ hội đền Dê Đoóng là một trong những sinh hoạt văn hóa tiêu biểu của người dân xã Hồng Việt, huyện Hòa An, tỉnh Cao Bằng. Cùng với khu di tích đền Dê Đoóng, hoạt động lễ hội đã lưu giữ nhiều giá trị, truyền thống văn hóa tốt đẹp của địa phương và các thế hệ cha ông đi trước. Trong giai đoạn hiện nay, dưới những tác động của sự phát triển kinh tế, khoa học, công nghệ... việc bảo tồn, phát huy giá trị truyền thống tốt đẹp của lễ hội đền Dê Đoóng cũng cần có phương thức phù hợp với thực tiễn đời sống xã hội đương đại. Trong phạm vi bài viết, chúng tôi đưa ra một số phương thức tập trung vào việc xây dựng, phát triển đội ngũ nhân lực cho công tác bảo tồn, phát huy giá trị của lễ hội, khu di tích; xây dựng môi trường văn hóa; nghiên cứu, phục dựng, duy trì thực hành các hoạt động văn hóa, nghệ thuật truyền thống; đẩy mạnh việc phát triển du lịch; triển khai, thực hiện các nhiệm vụ, giải pháp quản lý, tổ chức lễ hội và khu di tích đền Dê Đoóng.

Từ khóa: Bảo tồn, giá trị của lễ hội, Lễ hội đền Dê Đoóng, phát huy

PRESERVING AND PROMOTING THE VALUES OF THE DÊ ĐOÓNG TEMPLE FESTIVAL IN CAO BANG PROVINCE IN THE CONTEMPORARY CONTEXT

ABSTRACT

The De Doong Temple Festival is one of the typical cultural activities of the people of Hong Viet commune, Hoa An district, Cao Bang province. Along with the De Doong Temple relic site, the festival activities have preserved many good values and cultural traditions of the locality and previous generations. In the current period, under the impacts of economic, scientific and technological development, the preservation and promotion of the good traditional values of the De Doong Temple Festival also needs to have methods suitable to the reality of contemporary social life. Within the scope of the article, we propose a number of methods focusing on building and developing human resources for the work of preserving and promoting the values of festivals and relic sites; building a cultural environment; researching, restoring and maintaining the practice of traditional cultural and artistic activities; promoting tourism development; deploying and implementing tasks and solutions for managing and organizing festivals and the De Doong Temple relic site.

Keywords: Tac Xinh, San Chay, dance, preservation and promotion

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Có thể nói, lễ hội truyền thống của Việt Nam nói chung là một phong tục sinh hoạt dân gian mang tính tổng hợp, phong phú về thể loại, hình thức biểu hiện văn hóa. Cũng có thể nhìn nhận lễ hội truyền thống là hình ảnh thu nhỏ nền văn hóa dân gian của một vùng, miền, dân tộc... Lễ hội như một thành phần không thể thiếu trong đời sống văn hóa cộng đồng của một địa phương, tộc người... Nhiều giá trị, hình thức biểu hiện văn hóa được lễ hội bảo lưu và trao truyền từ đời này sang đời khác, trở thành di sản vô giá của dân tộc. Lễ hội là nơi chứa đựng, phản ánh cuộc sống kinh tế, văn hóa, xã hội; là chỗ dựa tinh thần để mỗi người hướng về tổ tông, dòng tộc...

Tại tỉnh Cao Bằng, dịp đầu xuân thường diễn ra nhiều

lễ hội, trong đó lễ hội đền Dê Đoóng là một trong những sinh hoạt văn hóa truyền thống tiêu biểu của người dân xã Hồng Việt, huyện Hòa An. Khu di tích đền Dê Đoóng và các hoạt động lễ hội chính là nơi lưu giữ nhiều giá trị, truyền thống văn hóa tốt đẹp của con người nơi đây. Thời gian qua, các cấp chính quyền địa phương đã luôn quan tâm đến việc tổ chức lễ hội, gìn giữ, phát huy các giá trị văn hóa vật thể, phi vật thể của khu di tích. Lễ hội đền Dê Đoóng được tổ chức hàng năm và về cơ bản đã đáp ứng được các yêu cầu của công tác quản lý, tổ chức.

Trong giai đoạn hiện nay, đất nước ta đang trên bước đường tiến vào “Kỷ nguyên mới - Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”, sự hội nhập quốc tế, giao lưu văn hóa, ứng dụng khoa học, công nghệ trong các hoạt

động của đời sống xã hội đang diễn ra một cách mạnh mẽ, sâu rộng... Từ đó, cũng sẽ đặt ra nhiều thách thức cho công tác bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống của Việt Nam, tỉnh Cao Bằng nói chung, lễ hội đền Dê Đoóng nói riêng. Đối với khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng, một trong những yếu tố mang tính then chốt đó là đội ngũ nhân lực tham gia các hoạt động bảo tồn, phát huy di sản văn hóa. Thực tế cho thấy, bên cạnh các cán bộ chuyên trách được hưởng lương từ ngân sách nhà nước, cần phải có nhiều lực lượng phối hợp, hỗ trợ thì mới đảm bảo được chất lượng, hiệu quả của công tác. Mặt khác, các nội dung về môi trường văn hóa, thực hành hoạt động văn hóa, nghệ thuật truyền thống, truyền thông, giáo dục, phát triển du lịch cũng là những vấn đề cần nghiên cứu để có phương thức tiến hành phù hợp với thực tiễn xã hội Việt Nam trong giai đoạn hiện nay cũng như thời gian tới.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Để thực hiện được bài viết tác giả đã sử dụng một số phương pháp nghiên cứu chính.

Phương pháp nghiên cứu tài liệu: Thu thập các tài liệu thứ cấp về bảo tồn, phát huy các giá trị của lễ hội truyền thống ở Việt Nam nói chung, khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng nói riêng; các tài liệu liên quan đến lý luận trong quản lý di tích lịch sử văn hóa và lễ hội truyền thống ở Việt Nam. Tiến hành nghiên cứu, phân tích, tổng hợp các nội dung về lý luận, thực tiễn; những vấn đề đã được đề cập và còn là khoảng trống trong các nghiên cứu đi trước; nhìn nhận những vấn đề cần kế thừa và tiếp tục nghiên cứu trong bài viết của mình...

Phương pháp điền dã, khảo sát: Thực hiện điền dã, khảo sát tại khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng, xã Hồng Việt, huyện Hòa An, tỉnh Cao Bằng; tìm hiểu, thu thập tài liệu, thông tin liên quan đến đề tài nghiên cứu; gặp gỡ, trao đổi, thu nhận thông tin từ người dân và những người có liên quan; nhìn nhận thực trạng việc quản lý, bảo tồn, phát huy các giá trị của lễ hội và khu di tích đền Dê Đoóng. Trên cơ sở đó xác định những nội dung cần nghiên cứu và các phương thức cần thiết để bảo tồn, phát huy giá trị của lễ hội đền Dê Đoóng trong giai đoạn hiện nay và thời gian tới.

Cách tiếp cận: Nội dung bài viết được thực hiện trên cơ sở các cách tiếp cận liên ngành Văn hóa học, Quản lý văn hóa, Lịch sử học.

3. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

3.1. Khái lược di tích lịch sử văn hóa và lễ hội đền Dê Đoóng

3.1.1. Di tích lịch sử văn hóa đền Dê Đoóng

Đền Dê Đoóng, ngày xưa còn gọi là đền Giang Động, được xây dựng từ khoảng thế kỷ XV, tại bản Dê

Đoóng, xã Yên Ninh, châu Thạch Lâm (nay là xã Hồng Việt huyện Hòa An). Ngày 04 tháng 11 năm 2008 đền Dê Đoóng được công nhận là di tích lịch sử văn hóa cấp tỉnh theo Quyết định số 2486/QĐ/UBND của UBND tỉnh Cao Bằng. Huyện Hòa An là địa phương có địa giới hành chính nằm trong Công viên địa chất non nước Cao Bằng. Ngày 12/04/2018 UNESCO đã công nhận Công viên địa chất non nước Cao Bằng là Công viên địa chất toàn cầu.

Đền Dê Đoóng có lịch sử hơn bảy trăm năm, được xây dựng từ trước thời kỳ nhà Mạc lên đóng đô ở Cao Bằng. Tương truyền, xưa có một chàng trai nghèo làm nghề đánh cá, chàng là người rất hiếu thảo với cha mẹ. Đến ngày giỗ cha, chàng đi quăng chài với hy vọng được một mẻ cá để về làm giỗ, nhưng quăng mãi mà không được con cá nào. Lúc này kéo chài lên cũng chỉ được một hòn đá hình hai người, chàng chấp tay cầu khẩn “Nếu là thần thánh, xin cho một mẻ cá về giỗ cha”. Sau lời khẩn, chàng đã được một mẻ cá đầy. Thấy lời khẩn của mình có linh nghiệm, chàng trai đem hòn đá về lập miếu thờ ở Vò Ban. Vào một đêm mưa to, gió lớn, miếu thờ bị tốc mái, một gắp gianh bay sang đồi Riệt Rì, từ đó nhân dân đã dựng miếu thờ tại đây. Nhưng nơi đây xa dân cư, đường đi lại khó khăn, diện tích chật hẹp không đáp ứng được nhu cầu tế lễ nên nhân dân trong vùng đã dựng ngôi đền tại bản Dê Đoóng và đưa hòn đá thần ở miếu vào đền để thờ. Đến thế kỷ XV, tù trưởng Bé Khắc Thiệu hô hào dân chúng quyên góp xây dựng đền khang trang hơn. Thời kỳ nhà Mạc đóng đô ở Cao Bằng (1592 - 1677) đã cho quân sản xuất gạch ngói để xây dựng thành quách, cung điện, đền chùa, đền Dê Đoóng cũng được tu sửa lại. Năm 1677, sau khi dẹp xong nhà Mạc, để có nơi tụng kinh, niệm Phật, cầu cho quốc thái, dân an, mưa thuận gió hòa, mùa màng tươi tốt, vua Lê đã cho sửa sang lại đền Dê Đoóng để làm nơi thờ Phật và thánh Mẫu (Lê Chí Thanh, 2023 & Tư liệu khảo sát). Như vậy, ngày xưa đền Dê Đoóng là nơi thờ thần Sông, thần Núi, thần Nông, về sau thờ thêm Phật và thánh Mẫu. Đền nổi tiếng linh thiêng, hàng tháng cứ vào ngày mùng một và 15 âm lịch người dân thường đến đây thắp hương xin lộc, cầu may.

Ngôi đền nằm giữa trung tâm của xóm Dê Đoóng, trước mặt là cánh đồng lúa và hoa màu. Đây là một miền quê giàu lòng mến khách, không khí mát mẻ, trong lành, vùng đất khá thuận lợi cho khách thập phương văn cảnh khi đến thăm và lễ bái. Đền Dê Đoóng có kiến trúc theo hình chữ đình, tòa điện thờ là một ngôi nhà cấp 4 được xây dựng bằng gạch, tổng diện tích đền khoảng 700m², sân đền khoảng 80m². Và một khu đất trống u tịch thâm nghiêm đến nay còn toàn vẹn. Các hoa văn, họa tiết trang trí bên trong đền chủ yếu là hình rồng.

Hệ thống thờ phụng: Theo sự tích ngày xưa, ban đầu

Đền Dê Đoóng là nơi thờ thần Sông, thần Núi, thần Nông. Sau nhiều biến cố lịch sử, nhân dân đã đưa tượng Phật và tượng Thánh Mẫu vào thờ. Bộ thờ thứ nhất gồm có tượng Báo Luông, Siao cái tổ tiên của người Tày Cao Bằng và hình tượng đá hình mặt người. Bộ thờ thứ hai đặt tượng Quan Thế Âm Bồ Tát và 6 pho kiêu Phật Tam Thế. Bộ thờ thứ ba đặt 5 pho tượng làm bằng đất nung để thờ các vị như Ngọc Hoàng Đại Đế và Tứ Đại Thiên Vương. Hai bên vách có dây bệ kéo dài để một số tượng nhỏ không có tên và “Mẹ Bióoc” (Mẹ Hoa) ẵm con rất thiêng, những người hiếm con, khó nuôi con, hoặc chỉ có con một bề thường đến thắp hương “cầu hoa”, cầu an.

3.1.2. Lễ hội đền Dê Đoóng

Lễ hội Đền Dê Đoóng là một lễ hội truyền thống được tổ chức hàng năm tại xã Hồng Việt, huyện Hoà An, tỉnh Cao Bằng. Đây là một lễ hội đặc biệt, có ý nghĩa rất lớn đối với người dân nơi đây, nhằm mục đích tôn vinh những công lao của các vị thần nơi đây đã ban cho con người, người dân một vụ mùa bội thu, mưa thuận gió hoà. Lễ hội diễn ra trong khoảng thời gian từ ngày 14 đến ngày 15 tháng Giêng âm lịch hàng năm. Trong suốt thời gian này, người dân và du khách tập nập đổ về khu vực đền Dê Đoóng để tham gia vào các hoạt động nghi lễ, văn hóa và giải trí.

Lễ hội thường được bắt đầu bằng các nghi lễ tôn kính và cúng dường tại đền Dê Đoóng. Sau đó là hội trống khai mạc lễ hội của Ban tổ chức, tiếp đến là phần văn nghệ, với các thể loại ca, múa, nhạc, ngâm thơ, sli lượn... Phần văn nghệ được đội văn nghệ của cộng đồng dân cư, thầy cô giáo, học sinh các trường học trên địa bàn xã Hồng Việt biểu diễn; kết hợp với tiết mục giao lưu của các xã lân cận như Bình Long, Bế Triều; các phần trình diễn thường mang chủ đề ca ngợi Đảng, Bác Hồ vĩ đại, tình yêu quê hương đất nước, con người... Trong đó có nhiều tiết mục dân ca tự biên, tự diễn đã tạo nên một chương trình đậm đà bản sắc dân tộc, thu hút được đông đảo người dân đến xem và cổ vũ. Sau các hoạt động văn nghệ, vui chơi, giải trí, phần cuối của lễ hội tiếp tục diễn ra nghi lễ cầu an, cầu may của Ban tổ chức và toàn thể nhân dân. Nghi lễ kết thúc lễ hội thường được diễn ra vào khoảng 0 giờ ngày 15 tháng Giêng, tại gian thờ chính giữa và khoảng sân phía trước đền Dê Đoóng.

Trên địa bàn xã Hồng Việt cũng có nhiều dân tộc cùng sinh sống, như Tày, Nùng, Mông, Lô Lô... Vì vậy các loại hình văn hóa nơi đây mang đậm giá trị, sắc màu truyền thống của mỗi dân tộc. Mỗi khu vực sinh sống đều có những bản sắc riêng gắn liền với lịch sử hình thành của từng địa phương, từ đó lễ hội trở thành một bức tranh đa sắc màu văn hóa truyền thống, gắn với phong tục tập quán của các cộng đồng dân cư. Lễ hội cũng trở thành sinh hoạt văn hoá cộng đồng không thể thiếu của người dân nơi đây. Hàng

năm sau dịp tết cổ truyền của đất nước, huyện Hoà An nói chung, xã Hồng Việt nói riêng lại nô nức diễn ra các hoạt động lễ hội, hoà cùng với không khí vui tươi của năm mới. Mọi người cùng nhau đổ về lễ hội đền Dê Đoóng, được coi là rất linh thiêng và là một trong những lễ hội tiêu biểu của huyện Hoà An.

3.2. Giá trị của lễ hội đền Dê Đoóng

Giá trị văn hóa, tín ngưỡng: Lễ hội đền Dê Đoóng là một sự kiện văn hóa quan trọng đối với người dân trong huyện, xã... Qua đó, góp phần đáp ứng nhu cầu thực hành các hoạt động văn hóa, tín ngưỡng của nhân dân trên địa bàn và du khách thập phương. Thông qua hoạt động thực hành nghi lễ người dân được bày tỏ ước nguyện, mong muốn về sự bình an, cuộc sống ấm no, hạnh phúc, mưa thuận, gió hòa... Từ đó, cũng góp phần tăng thêm niềm tin, sức mạnh cho người dân trong việc mưu sinh và hoàn thành những trọng trách của mình đối với gia đình, cộng đồng, xã hội...

Hiện nay, đền Dê Đoóng còn lưu giữ những di vật cổ như tượng Báo Luông, Siao Cái, theo tương truyền trong dân gian, hai nhân vật này chính là tổ tiên của người Tày ở Cao Bằng. Trong các dịp lễ hội, tết cổ truyền, ngày mùng một và 15 âm lịch hàng tháng người Tày ở địa phương thường thực hiện dâng lễ, hương để tưởng nhớ tổ tiên của mình.

Trong lễ hội, nhiều hình thức, thể loại văn hóa, nghệ thuật cổ truyền, dân gian của các dân tộc trên địa bàn được tổ chức, trình diễn. Qua đó, đã góp phần gìn giữ, bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống, đặc sắc của các dân tộc. Đồng thời, lưu giữ trong tiềm thức các thế hệ người dân và du khách thập phương di sản văn hóa quý báu của cộng đồng các dân tộc tại địa phương.

Mặt khác, lễ hội cũng chính là việc tạo ra môi trường để các loại hình nghệ thuật, diễn xướng, văn hóa dân gian được trình diễn, mang đến cho nhân dân những giá trị thẩm mỹ, làm phong phú đời sống tinh thần của cá nhân, cộng đồng.

Giá trị lịch sử: Ngôi đền chính là di sản văn hóa đi cùng với lịch sử hình thành, phát triển của bản Dê Đoóng và xã Hồng Việt từ thuở xưa. Nơi đây đã in đậm dấu ấn của triều đại nhà Mạc (1592-1677) từ thời kỳ mới đóng đô tại Cao Bằng, đến khi hưng thịnh và kết thúc. Ngày 15/6/1945, tại đền Dê Đoóng đã diễn ra mít tinh chào mừng thành lập Ủy ban nhân dân tỉnh Cao Bằng. Đây là một mốc son, sự kiện lịch sử quan trọng trong cuộc đấu tranh cách mạng giành chính quyền của Đảng bộ và nhân dân toàn tỉnh.

Giá trị giáo dục, gắn kết cộng đồng: Lễ hội đền Dê Đoóng là nơi giáo dục truyền thống, hướng cội nguồn

của cộng đồng nhân dân các dân tộc trên địa bàn; nhắc nhở các thế hệ mai sau luôn nhớ đến công ơn của tổ tiên, các thế hệ cha ông đã cống hiến, xây dựng, bảo vệ quê hương. Từ đó, cũng nhắc nhở mọi người luôn nâng cao tinh thần, ý thức, trách nhiệm trong việc gìn giữ, phát huy giá trị các di sản văn hóa quý báu do cha ông để lại.

Hoạt động chuẩn bị, tập luyện, trình diễn các tiết mục đã góp một phần không nhỏ trong việc truyền dạy văn hóa, nghệ thuật dân gian cho thế hệ trẻ, những người sẽ tiếp nối thế hệ cha anh lưu giữ, phát huy truyền thống tốt đẹp của dân tộc.

Trong công tác chuẩn bị và tổ chức lễ hội đền Dê Đoóng, người dân địa phương cùng nhau tham gia hoạt động, chung tay để xây dựng, thực hiện các công việc, phấn đấu vì sự thành công của sự kiện... Qua đó, đã góp phần giáo dục tinh thần đoàn kết, đồng lòng, gắn bó, phối hợp giữa các tập thể, cá nhân cùng hướng đến mục tiêu chung.

Mọi người cùng nhau tham gia các hoạt động nghi lễ, giao lưu văn hóa, nghệ thuật, trò chơi... qua đó cũng góp phần tăng cường sự gắn kết cộng đồng, xây dựng môi trường văn hóa bền vững tại địa phương.

Giá trị kinh tế: Lễ hội đền Dê Đoóng đã thu hút lượng lớn du khách đến tham quan, trải nghiệm, thưởng thức các sản phẩm văn hóa. Qua đó, góp phần tạo điều kiện để phát triển du lịch, kinh tế địa phương thông qua việc cung cấp các dịch vụ, nhà nghỉ, nhà hàng và các hoạt động liên quan khác; góp phần tăng nguồn thu nhập, nâng cao kinh tế, đời sống của người dân của địa phương.

3.3. Phương thức bảo tồn và phát huy giá trị của lễ hội đền Dê Đoóng

Thứ nhất, cần chú trọng việc xây dựng, phát triển đội ngũ nhân sự tham gia công tác bảo tồn, phát huy giá trị của di sản văn hóa. Trong đó, cần có chính sách thu hút, động viên thế hệ trẻ tham gia các hoạt động văn hóa truyền thống; tham gia vào công tác truyền dạy, tiếp thu, thực hành các hoạt động nghi lễ, diễn xướng, trò chơi dân gian của lễ hội, cộng đồng, địa phương; tham gia các công tác quản lý, tổ chức lễ hội, bảo vệ, gìn giữ khu di tích, không gian văn hóa đền Dê Đoóng... Đối tượng thế hệ trẻ cần hướng đến là các tổ chức Đoàn thanh niên, Đội thiếu niên ở thôn, bản, xã, trường học, doanh nghiệp trên địa bàn. Đưa nội dung bảo tồn, phát huy giá trị của lễ hội và khu di tích đền Dê Đoóng trở thành chương trình hoạt động thường xuyên của những tổ chức này. Đồng thời, coi các tổ chức Đoàn thanh niên, Đội thiếu niên là một thành phần quan trọng, không thể thiếu trong đội ngũ thực hiện công tác bảo tồn, phát huy giá trị của di sản văn hóa.

Mặt khác, cần chú trọng kiện toàn, tăng cường nhân sự cho đội ngũ chuyên trách; có chính sách khuyến khích việc học tập nâng cao trình độ chuyên môn, hiểu biết của đội ngũ này. Song song với đó, cần thường xuyên tổ chức tập huấn, bồi dưỡng bổ sung, cập nhật kiến thức, kỹ năng về bảo tồn, phát huy giá trị của di sản văn hóa cho toàn thể đội ngũ nhân sự chuyên trách, không chuyên trách và các thành phần có liên quan. Cần phát huy tính chủ động, tích cực, nhiệt huyết, khẳng định và đề cao vai trò của cộng đồng dân cư trong thành phần đội ngũ nhân sự tham gia công tác bảo tồn, phát huy các giá trị của khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng.

Thứ hai, xây dựng môi trường văn hóa tại khu di tích và lễ hội đóng vai trò rất quan trọng trong việc bảo tồn, phát huy giá trị của di sản văn hóa. Trước tiên, cần có chiến lược, kế hoạch phục dựng không gian văn hóa truyền thống gắn với lịch sử hình thành, tồn tại của khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng; quy hoạch đồng bộ về cơ sở hạ tầng, tạo dựng cảnh quan, không gian phù hợp với các hoạt động văn hóa được tổ chức tại lễ hội và khu di tích. Để thực hiện tốt công tác này cần có sự chung tay, phối hợp chặt chẽ giữa các chủ thể quản lý, sáng tạo văn hóa, nhà khoa học, đơn vị chức năng, cộng đồng và các tổ chức liên quan. Đặc biệt, cần có sự nghiên cứu kỹ lưỡng về lịch sử, văn hóa trong mối liên hệ với điều kiện tự nhiên, xã hội, con người tại địa phương và đất nước... Trên cơ sở đó thực hiện tốt công tác tu bổ, tôn tạo di tích, không gian thực hành văn hóa tâm linh, các hoạt động của lễ hội; tăng cường đầu tư, nâng cao hiệu quả, chất lượng của các hạng mục phụ trợ tại khu di tích và lễ hội.

Cùng với đó, cần xây dựng văn hóa giao tiếp, ứng xử văn minh, lịch sự tại khu di tích, trong lễ hội; các phương thức bảo vệ an ninh, an toàn, vệ sinh môi trường, phòng chống cháy nổ; bài trừ các hoạt động thương mại hóa tâm linh, mê tín dị đoan, hủ tục lạc hậu; tuân thủ pháp luật, các quy định hiện hành của Việt Nam, quốc tế.

Thứ ba, cần có chiến lược trong việc duy trì các sinh hoạt văn hóa truyền thống, loại hình nghệ thuật, trò chơi dân gian, hoạt động liên quan đến khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng; hỗ trợ công tác nghiên cứu, phục dựng, sáng tạo, thực hành các nghi lễ truyền thống của các chủ thể tham gia quản lý, tổ chức lễ hội. Đặc biệt, cần chú trọng công tác truyền dạy cách thức thực hành, tổ chức, trình diễn hoạt động văn hóa, nghệ thuật truyền thống của các nghệ nhân, người cao tuổi cho lớp người kế cận và thế hệ trẻ ở địa phương. Song song với đó là công tác quan tâm, chăm sóc, công nhận nghệ nhân, ghi nhận đóng góp của những người tham gia bảo tồn, phát huy các hoạt động văn hóa, nghệ thuật truyền thống của khu di tích và lễ hội.

VĂN HÓA - CULTURE

Mặt khác, cần có chiến lược đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị cho các hoạt động của lễ hội đảm bảo tính khoa học, bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống, ứng dụng công nghệ tiên tiến, phù hợp với thuần phong mỹ tục của địa phương và quốc gia, phù hợp với nhu cầu của nhân dân trong đời sống xã hội đương đại.

Thứ tư, cần có chiến lược truyền thông, giáo dục về các giá trị của khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng. Đề công tác truyền thông, giáo dục đạt hiệu quả, chất lượng cao cần đầu tư, nghiên cứu thiết kế sản phẩm, công cụ một cách đồng bộ, mang tính bản sắc, thể hiện được tổng thể các giá trị văn hóa vật thể, phi vật thể của khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng; thể hiện được những nét đẹp về con người, văn hóa, thiên nhiên của địa phương... Căn cứ điều kiện thực tế, các nguồn lực, cấp độ di sản văn hóa để xây dựng trang thông tin điện tử của khu di tích, lễ hội; tiến hành truyền thông bằng nhiều cách thức, phương tiện khác nhau. Trong đó, công tác truyền thông cần đạt được các yêu cầu về chiều rộng, chiều sâu ở cả địa phương sở tại, quốc gia, quốc tế; giới thiệu, quảng bá; tuyên truyền, giáo dục ý thức, trách nhiệm của người dân, cộng đồng trong việc giữ gìn, bảo vệ, bảo tồn và phát huy các giá trị của di sản văn hóa. Đặc biệt, công tác giáo dục cần xuất phát và hướng tới đối tượng đầu tiên là người dân ở địa phương sở tại. Bởi, họ chính là chủ thể quan trọng trong việc gìn giữ, trân trọng, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của quê hương mình và lan tỏa tinh thần ấy đến mọi người.

Thứ năm, tiếp tục đẩy mạnh việc phát triển du lịch gắn với công tác bảo tồn, phát huy giá trị của khu di tích, lễ hội đền Dê Đoóng và nâng cao tiềm lực kinh tế địa phương. Phát triển du lịch văn hóa, tâm linh là một hướng đi đang được nhiều địa phương thực hiện và đã mang lại nhiều giá trị kinh tế, đóng góp tích cực trong việc nâng cao đời sống của nhân dân, tạo ra nguồn lực tài chính hỗ trợ hiệu quả công tác quản lý di sản văn hóa. Để có thể thực hiện tốt được công tác này, địa phương cần xây dựng các sản phẩm du lịch gắn kết với chương trình lễ hội và hoạt động nghi lễ, tín ngưỡng của khu di tích. Đồng thời, cần xây dựng các sản phẩm du lịch văn hóa ở thôn, bản của địa phương sở tại, kết nối với khu di tích, lễ hội tạo nên một chương trình mang tính tổng thể. Tiến hành các công tác cần thiết để khu di tích đền Dê Đoóng trở thành một điểm đến trong hành trình du lịch văn hóa tại huyện Hòa An và mạng lưới du lịch của tỉnh Cao Bằng. Qua đó, tạo đà cho công tác truyền thông, quảng bá để điểm du lịch khu di tích, lễ hội đền Dê Đoóng được đông đảo người dân trong tỉnh và du khách thập phương đến tham quan, thực hành tín ngưỡng... Mặt khác, cần triển khai việc cung cấp, bồi dưỡng kiến thức, kỹ năng về “làm du lịch” cho đội ngũ nhân lực tham gia quản lý, tổ chức lễ hội, khu di

tích và nhân dân ở địa phương; xây dựng, phát triển đội ngũ nhân lực chuyên, không chuyên tham gia quản lý, tổ chức, hướng dẫn, phục vụ, kinh doanh trong các hoạt động du lịch tại địa phương; có kế hoạch tạo dựng hệ thống cơ sở hạ tầng, vật chất, trang thiết bị, các hạng mục phục vụ cho hoạt động du lịch tại khu di tích và địa phương.

Thứ sáu, triển khai, thực hiện tốt các nhiệm vụ, giải pháp quản lý di sản văn hóa, lễ hội đền Dê Đoóng. Trước hết, quản lý khu di tích, lễ hội không chỉ là trách nhiệm của các cấp chính quyền, đơn vị chức năng về văn hóa mà là công việc của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội. Trong đó, chủ thể nhà nước đóng vai trò chính trong chỉ đạo, định hướng, tổ chức, thực hiện các hoạt động quản lý di sản văn hóa. Chủ thể cộng đồng, các tổ chức đoàn thể chính trị, xã hội và toàn thể nhân dân tham gia quản lý di sản văn hóa, thực hiện tốt các đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật, quy định của Đảng, Nhà nước, chính quyền địa phương. Công tác quản lý khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng cần có sự phối hợp chặt chẽ, hợp lý giữa các chủ thể nhà nước và cộng đồng, tổ chức, đoàn thể chính trị, xã hội tại địa phương; phát huy tinh thần nhiệt huyết, chủ động của cộng đồng dân cư; đề cao vai trò của các cơ sở giáo dục, tổ chức Đoàn Thanh niên, Đội Thiếu niên, doanh nghiệp trên địa bàn trong hoạt động quản lý khu di tích và tổ chức lễ hội. Đặc biệt, cần chú trọng đầu tư kinh phí, cơ sở vật chất, trang thiết bị, ứng dụng những tiến bộ của khoa học, công nghệ trong công tác quản lý; tiếp thu, xây dựng mô hình, phương thức quản lý tiên tiến phù hợp với điều kiện thực tế, đặc trưng văn hóa địa phương, sự phát triển của xã hội, đất nước.

4. KẾT LUẬN

Lễ hội và khu di tích đền Dê Đoóng là một di sản văn hóa quý báu của nhân dân các dân tộc ở xã Hồng Việt, huyện Hòa An, tỉnh Cao Bằng nói riêng, đất nước Việt Nam nói chung. Đền Dê Đoóng là di tích chứa đựng nhiều yếu tố về cội nguồn của người dân các dân tộc ở địa phương sở tại; biểu hiện mối liên hệ giữa tự nhiên, con người, sự sáng tạo văn hóa của các thế hệ đi trước; khu di tích cũng là nơi chứng kiến những sự kiện quan trọng trong lịch sử hình thành, đấu tranh, phát triển của chính quyền và cộng đồng dân cư nơi đây. Lễ hội đền Dê Đoóng là một hoạt động văn hóa truyền thống tiêu biểu, đã mang lại nhiều giá trị cho nhân dân của tỉnh Cao Bằng nói chung, địa phương sở tại nói riêng và du khách thập phương.

Trong giai đoạn hiện nay, cùng với sự phát triển của đất nước và toàn xã hội, công tác bảo tồn, phát huy các giá trị của lễ hội cần được thực hiện theo chiến lược có tính đồng bộ, khoa học. Trong đó, cần chú trọng đến công tác xây dựng, phát triển nguồn

VĂN HÓA - CULTURE

nhân lực kế cận nắm giữ, sáng tạo văn hóa truyền thống, tham gia các hoạt động bảo tồn, phát huy giá trị của di sản văn hóa; xây dựng môi trường văn hóa, trùng tu, tôn tạo, tạo dựng không gian cho các hoạt động của lễ hội và khu di tích đảm bảo tính kế thừa truyền thống, khoa học, thực tiễn; duy trì, hỗ trợ các hoạt động nghiên cứu, thực hành, sáng tạo, phục dựng văn hóa, nghệ thuật truyền thống gắn với lễ hội, khu di tích; tiến hành công tác truyền thông, giáo dục một cách đồng bộ, khoa học, ứng dụng công nghệ tiên tiến; đẩy mạnh việc phát triển du lịch gắn với công tác bảo tồn, phát huy các giá trị của di sản văn hóa; triển khai, thực hiện các nhiệm vụ, giải pháp về quản lý, tổ chức các hoạt động của khu di tích và lễ hội đền Dê Đoóng một cách khoa học, phù hợp với điều kiện của địa phương, đáp ứng yêu cầu thực tiễn xã hội...

Để phương thức bảo tồn, phát huy giá trị lễ hội đền Dê Đoóng đạt hiệu quả cao, rất cần có sự đồng lòng, chung tay của các chủ thể quản lý nhà nước, cộng đồng dân cư, tổ chức đoàn thể, đơn vị, doanh nghiệp đóng trên địa bàn; sự quan tâm, tạo điều kiện, đầu tư của Đảng, Nhà nước, các cấp chính quyền địa phương; sự đồng thuận, ủng hộ của toàn thể nhân dân, du khách thập phương.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bùi Hoài Sơn. (2009).** *Quản lý lễ hội truyền thống của người Việt.* Hà Nội: Nxb Văn hóa dân tộc.
- Đình Gia Khánh. (1985).** *Ý nghĩa xã hội và văn hóa của lễ hội dân gian.* Hà Nội: Nxb Khoa học Xã hội.
- Lê Chí Thanh. (2023).** “Đền Dê Đoóng”. *Trang thông tin điện tử Cao Bằng, Internet, Phát hành ngày 13/7/2023.*
- Lê Thị Thanh Yến. (2016).** *Bảo tồn và phát huy giá trị lễ hội ở nước ta-Thực trạng và giải pháp.* *Tạp chí Di sản văn hóa, số 3 (56).*
- Vũ Ngọc Khánh (chủ biên). (2004).** *Lễ hội trong cộng đồng các dân tộc Việt Nam.* Hà Nội: Nxb Văn hóa - Thông tin.